

SINF REMISSYTTRANDE ÄNDRADE MEDIEGRUNDLAGAR (SOU 2016:58)

Sammanfattning

Sinf tillstyrker utredningens bedömning om att neutrala förpackningar skulle komma i konflikt med Tryckfrihetsförordningen (TF).

Sinf avstyrker ett införande av en delegationsbestämmelse i TF som möjliggör neutrala tobaksförpackningar, framförallt på grund av dess negativa implikationer för varumärkesrätten och det intrång i äganderätten som ett sådant förslag skulle innebära.

Det finns även en tydlig risk för att om TF luckras upp på detta sätt inom ett politiskt känsligt område, är det mer sannolikt att undantagen successivt utvidgas till att omfatta fler produktkategorier.

Sammantaget anser Sinf att det vore starkt olämpligt att gå vidare med neutrala tobaksförpackningar utan en föregående analys av vad konsekvenserna skulle bli vid ett avskaffat grundlagsskydd för kommersiella meddelanden samt en intresseavvägning mellan syftet med ett avskaffande och dess konsekvenser.

Svensk Industriförening Sinf

Svensk Industriförening (Sinf) företräder svenska små- och medelstora industri- och tjänsteföretag verksamma i ett antal branscher; allt ifrån verkstadsindustri, elektronik och laboratoriemiljöer till sektorer inom informationsteknik, interaktiva medier och programvaruproduktion.

Medlemsföretagen återfinns både inom den sektor som traditionellt sett varit inriktad på internationella marknader och inom den nya kreativa exportsektorn. Sinf värnar svenska exportintressen på internationella marknader, bland annat genom att lyfta upp betydelsen av väl fungerande immateriella rättigheter.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 26 juni 2014 kommittédirektiv om vissa frågor på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området (dir. 2014:97). Denna kommitté fick den 8 februari 2016 i tilläggsdirektiv (dir. 2016:11) i uppdrag att analysera hur en reglering om så kallade neutrala tobaksförpackningar förhåller sig till Tryckfrihetsförordningen. Om kommittén kom fram till att en grundlagsändring är nödvändig för att en sådan reglering ska kunna införas, skulle kommittén lämna nödvändiga författningsförslag.

Detta tilläggsdirektiv föregicks av att utredningen om Genomförandet av EU:s tobaksprodukt direktiv fick i uppdrag genom tilläggsdirektiv (dir. 2015:16) att utreda fråga om neutrala förpackningar och signalera till regeringen om den bedömde att en grundlagsändring var nödvändigt för att kunna genomföra förslaget, vilket även skedde i oktober 2015. I uppdraget ingick inte att lämna förslag till grundlagsändringar. I sitt slutbetänkande En översyn av tobakslagen - Nya steg mot ett minskat tobaksbruk (SOU 2016:14) lades inget förslag om neutrala tobaksförpackningar, även om utredningen anförde att det utifrån folkhälsopolitiska skäl kunde anses vara motiverat att införa neutrala förpackningar.

Mediegrundlagskommitténs bedömning är att ett krav på neutrala tobaksförpackningar kan hamna i konflikt med de tryck- och yttrandefrihetsrättsliga principerna om etableringsfrihet och förbud mot hindrande åtgärder. Kommittén konstaterar att kravet inte tycks lämna något utrymme alls för

näringsidkaren att införa egen text på paketet. Kommittén presenterar inte ett förslag till ändring av Tryckfrihetsförordningen i detta syfte.

Kommittén ansluter sig till en slutsats som Lagrådet framfört tidigare, då gällande hälsovarningars storlek på tobaksförpackningar, nämligen att krav som "alltför mycket beskär möjligheten för näringsidkaren att förse förpackningar med egen text" strider mot TF. Däremot uttalar sig kommittén inte om var den proportionella gränsen för att "alltför mycket beskära" går, utan det får avgöras från fall till fall.

I uppdraget ingick inte att göra en bedömning av huruvida det är lämpligt eller proportionerligt att genomföra en ändring av grundlagen i syfte att införa neutrala tobaksförpackningar, varför en sådan bedömning saknas.

Kommittén anför utifrån sin bedömning av neutrala tobaksförpackningars förenlighet med grundlagen att en eventuell grundlagsbestämmelse som möjliggör neutrala tobaksförpackningar bör utformas som en delegationsbestämmelse i TF som innebär att det görs undantag från dessa principer om etableringsfrihet och förbud mot hindrande åtgärder för tobaksförpackningar.

Alliansens yttrande:

Alliansens ledamöter i den parlamentariskt sammansatta kommittén menar att ett krav på neutrala förpackningar är en i det närmaste fullständig reglering av tobaksförpackningen. Att kommittén lämnar ett förslag till lagstiftning betyder inte heller att en enig kommitté står bakom en sådan lagstiftning utan är ett resultat av regeringens beställning. Alliansens yttrande skiljer sig från kommitténs majoritetsyttrande genom att gå längre i sin kritik vad gäller såväl förslaget som sådant som beredningen av det. Alliansens undertecknare menar att ett införande av neutrala tobaksförpackningar strider mot de principer som bär upp grundlagarna. De ansluter också till uppfattningen att det skulle vara ett stort ingripande i varumärkesrätten och regeringsformens skydd för äganderätten, som aktualiserar överväganden om proportionalitet m.m.

Sinfs inställning

Sinf tillstyrker kommitténs bedömning om att en fullständig statlig reglering av en förpacknings yta, likt är fallet med neutrala tobaksförpackningar, skulle komma att hamna i konflikt med TF.

Krav på neutrala tobaksförpackningar innebär förbud mot användning av alla andra varumärken än rena ordvarumärken på tobaksförpackningar, t.ex. varumärken i form av figurer, logotyper, färger och andra varuutstyrselar.

Detta innebär att en rad viktiga varumärkesfunktioner sätts ur spel, såsom ursprungsangivelsefunktionen, garantifunktionen, individualiseringsfunktionen och kvalitetsfunktionen. Varumärkets skyddande funktion mot piratkopiering upphör i det närmaste totalt. Möjligheten att som näringsidkare kommunicera med konsumenterna via budskap, exempelvis såsom sker på mjölkförpackningar, upphör även det totalt.

Den inskränkning i varumärkesrätten som neutrala tobaksförpackningar innebär begränsar sig inte till enbart effekter på rådighet över egendom, utan riskerar att allvarligt beröva egendomsinnehavaren själva egendomen som sådan. Det finns varken i denna utredning eller i tidigare utredningar av förslaget en konsekvensanalys av motiveringen till att inskränka varumärkesrättigheterna. Det saknas också en genomgång och bedömning av varför just en inskränkning av varumärkesrättigheten alls skulle vara ägnad att uppnå målsättningar om minskad tobaksanvändning.

Det saknas dessutom en bedömning av proportionalitet och motivering till en mycket ingripande inskränkning av just varumärken. Proportionalitet kan inte heller förutsättas föreligga utan en bedömning av konkreta förhållanden i Sverige i förhållande till ett specifikt lagförslag. Något sådant har som nämnts inte lämnats.

Sammantaget innebär detta att neutrala tobaksförpackningar är en mycket allvarlig inskränkning i varumärkesrätten och en de facto expropriation av företags immateriella egendom.

Av dessa skäl anser Sinf att det vore oproportionerligt och ett avbrott mot de principer som bär uppgrundlagen, framförallt i fråga om äganderätten, att ändra TF för att möjliggöra neutrala tobaksförpackningar.

Det finns även en tydlig risk för att om TF luckras upp på detta sätt inom ett politiskt känsligt område, är det mer sannolikt att undantagen successivt utvidgas till att omfatta fler produktkategorier.

Sammantaget anser Sinf att det vore starkt olämpligt att gå vidare med neutrala tobaksförpackningar utan en föregående analys av vad konsekvenserna skulle bli vid ett avskaffat grundlagsskydd för kommersiella meddelanden samt en intresseavvägning mellan syftet med ett avskaffande och dess konsekvenser.

Sinf bedömer det även som sannolikt att nya, potentiellt ofarliga, tobaksprodukter omöjligen kan introduceras på marknaden om neutrala tobaksförpackningar införs, i och med att de inte kan uppnå särskiljningsförmåga.

Sinf anser att Sverige behöver en politik som med större kraft stöttar skapande av immaterialrättsliga tillgångar och motverkar de immaterialrättsliga problem som företag möter vid export. Folkhälsa är viktigt och Sinf har inga synpunkter på att regeringen engagerar sig för att minska tobaksbruket i Sverige. Men det är inte rimligt att det sker till priset av fundamentala immaterialrättsliga värden.